نیک‌کار، ملیحه؛ حیاتی، زهیر؛ فارسی، اعظم (۱۳۹۵). بررسی موانع اطلاع‌یابی از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز براساس بسط نظریه معنابخشی دروین (نظریه کاری). *پژوهش‌نامه کتابداری واطلاع‌رسانی*، ۶ (۲)، ۷۹-۶۱.

بررسی موانع اطلاع‌یابی از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز براساس بسط نظریه معنابخشی دروین (نظریه کاری)

دکتر ملیحه نیک‌کار[۱]، دکتر زهیر حیاتی[۲]، اعظم فارسی[۳]

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۲۵   تاریخ پذیرش: ۹۴/۴/۱

چکیده

هدف: *هدف این پژوهش بررسی موانع اطلاع‌یابی (در مراحل تشخیص نیاز، جستجوی اطلاعات، راهبرد جستجو و استفاده از اطلاعات) اعضای هیأت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز براساس بسط نظریه معنابخشی دروین (نظریه کاری) است.*

روش: *روش تحقیق پیمایش توصیفی است. جامعه آماری کلیه اعضای هیأت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز مشتمل بر ۲۸۸ نفر است. با استفاده از جدول مورگان ۱۰۸ نفر به‌صورت تصادفی انتخاب شد. ابزار سنجش پرسشنامه محقق‌ساخته حاوی ۳۲ سؤال است. برای بررسی روایی سؤالات از تحلیل ماده و تعیین پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.*

یافته‌ها: *یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین موانع اطلاع‌یابی در مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی و سپس مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی است. استفاده از منابع اطلاعاتی و راهبرد جستجو هر دو در مرتبه سوم قرار دارند. آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد، تشخیص نیاز اطلاعاتی رابطه مثبت و قوی با جستجوی اطلاعات و جستجوی اطلاعات رابطه مثبت و قوی با استفاده از اطلاعات دارد. همچنین استفاده از اطلاعات رابطه مثبت و قوی با تشخیص نیاز اطلاعاتی دارد. نتایج بیانگر این است که امکان شناسایی موانع در تمام مراحل اطلاع‌یابی براساس مدل بسط یافته معنابخشی وجود دارد.*

کلیدواژه‌ها: *موانع اطلاع‌یابی، نظریه معنابخشی، برندا دروین، نظریه کاری، اعضای هیأت‌علمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز.*

---

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، nikkar@pnu.ac.ir , m_nikkar@yahoo.com

۲. دانشیار مدعو گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، zouhayr2006@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی azfarsi@yahoo.com

مقدمه

اولین گام برای سامان بخشیدن به امر پژوهش در جامعه دستیابی به درکی درست از توانمندی‌ها، امکانات موجود و نیز پی بردن به نقاط ضعف و موانع فرایند تحقیق است. آگاهی از این موانع و مرتفع نمودن آن به‌منظور ارتقای کمی و کیفی پژوهش و آموزش جامعه اهمیت خاصی دارد و می‌تواند ضعف و کمبودها را نمایان سازد و از این رهگذر بر غنای تحقیقات بیفزاید. اطلاع‌یابی روندی است که در آن فرد هدفمندانه تلاش می‌کند تا وضعیت دانش خود را تغییر دهد (Marchionini, 1995).

رفتارهای اطلاع‌یابی انعکاسی از نیازهای کاربران هستند، بنابراین شناسایی و داشتن درک صحیح از آنها اهمیت زیادی دارد و می‌تواند در ارائه خدمات مفید و سودمند واقع شوند. از آنجاکه اعضای هیأت‌علمی در پیشبرد اهداف علمی کشور نقش مهمی برعهده دارند، دسترسی صحیح این گروه به اطلاعات حائز اهمیت است. تاکنون پژوهش‌های انجام گرفته به‌شکل انتزاعی به‌بررسی موانع و مشکلات این گروه پرداخته‌اند. بدین معنی‌که رفتار اطلاع‌یابی و موانع اطلاع‌یابی به‌صورت مجزا مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع موانع و مشکلات این گروه فراتر از آن چیزی است که در مطالعات انجام شده به آنها پرداخته شده است، به‌طوری که در تمام مراحل اطلاع‌یابی شامل مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی، جستجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات، موانع اطلاع‌یابی وجود دارد که در تحقیقات انجام شده به همه آنها پرداخته نشده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

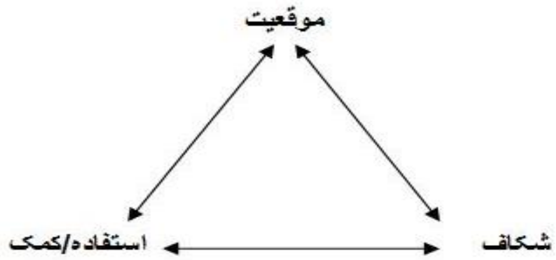
عبارت معنابخشی به یونان باستان می‌رسد، اما از سال ۱۹۷۰ معنابخشی به‌سمت علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی سوق پیدا کرد و در سال ۱۹۸۳ به اوج پدیداری خود رسید. برندا دروین[1] در سال ۱۹۷۲ به‌-توسعه مدلی بر پایه نیاز کاربر پرداخت که آن‌را «معنابخشی[2]» نامید. روش او بر رفتاری که فرد در تجربه‌های روزانه خود با استفاده از تحلیل طیف وسیعی از فعالیت‌های پیچیده بشری به انجام می‌رساند، متمرکز گردیده است (ادهمی، ۱۳۸۳). در این مدل توجه به رفتار انسان است. یعنی گام‌هایی که انسان بر می‌دارد تا به دنیای خود معنا ببخشد.

معنابخشی دروین ابزاری مفهومی با قابلیت کاربرد وسیع به‌منظور درک پیوند ارتباطات، اطلاعات و پیام است. برندا دروین تعریف معنابخشی را به این صورت ارائه می‌دهد: «یک رفتار درونی و بیرونی

1. Brenda Drvin
2. Sense Making

است که به افراد اجازه می‌دهد که رفتار و حرکات خود را در طول زمان و مکان طراحی و اجرا نمایند». دروین همچنین مراحل معنابخشی را شامل جستجو، پردازش، تولید اطلاعات و استفاده از اطلاعات می‌داند که در آن معنابخشی یک فرایند است که درک و فهم، نتیجه و حاصل آن است (Gross, 2010: 17).

دروین نیاز اطلاعاتی را به‌مثابه نوعی فاصله و شکاف تعریف کرده است. براساس تعریف او نیاز اطلاعاتی در قلمرویی وجود دارد که در آن بین موقعیت واقعی با موقعیت مطلوب فاصله وجود دارد که منجر به ارائه مثلث معنابخشی (شکاف شناختی) شده است (داورپناه،۱۳۸۶). در مثلث معنابخشی سه رأس آن‌را سه مفهوم به‌نام‌های موقعیت، شکاف و استفاده /کمک تشکیل می‌دهند. هریک از سه رأس محلی بالقوه برای انجام عمل معنابخشی توسط فرد است. منظور از موقعیت، نقطه یا برشی از زمان و مکان است که فرد، رفتار خاصی از خود بروز می‌دهد. شکاف، یک ناپیوستگی اطلاعاتی یا دانش ناشی از یک موقعیت است. استفاده (کمک دریافت شده) چیزی است که شخص با محیط ارتباط برقرار می‌کند و از آن استفاده می‌نماید (شکل ۱).

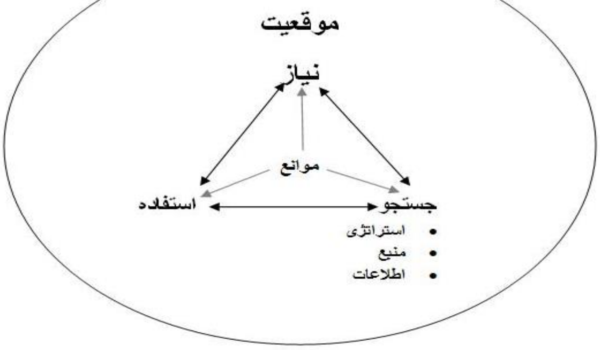

شکل ۱. مثلث معنابخشی برندا دروین (Dervin, 1992)

وجه بنیانی در به‌کار بستن نظریه معنابخشی در مطالعه استفاده آدمی از اطلاعات و نظام‌های اطلاعاتی، فهم انسان از ماهیت اطلاعات است. در واقع اطلاعات چیزی دانسته می‌شود که یک فرد در زمان و مکانی معین آن‌را می‌آفریند. نظریه معنابخشی، اطلاعات را چیزی که جدا از فعالیت رفتاری انسان وجود داشته باشد، نمی‌داند. این نظریه به این مطلب اشاره می‌کند که هر آنچه می‌بینیم (ساختار)، هر آنچه انجام می‌دهیم (فرآیند) و هر آنچه به‌دست می‌آوریم (محتوا) است که به درک ما از ماهیت ارتباط، مفاهیم و پدیده‌ها کمک می‌کند و معنا است که به ساختارشناسی عمق می‌بخشد و اطلاعات از بافت معنایی به دانش تبدیل می‌شود. اطلاعات در اینجا شیء نیست بلکه می‌تواند جلوه‌ای از خود معنا باشد زیرا در ذهن شکل گرفته است. در سال ۱۹۹۸ کری[1] به اصلاح مدل معنابخشی برندا دروین پرداخت. وی بیان

1. Karri

کرد که در مثلث معنابخشی سه رأس آن را سه مفهوم به‌نام‌های شکاف، پل و استفاده (کمک) تشکیل می‌دهند، که شکاف، پل و استفاده مراحل معنابخشی هستند و موقعیت، زمینه لازم را برای معنابخشی فراهم می‌کند. موقعیت یک نقطه در زمان و مکان است که در آن فرد به‌دنبال اطلاعات است. در واقع معنابخشی همیشه در یک موقعیت خاص رخ می‌دهد. شکاف، نیاز اطلاعات[1] و پل، جستجوی اطلاعات[2] است که شامل راهبرد، منبع و اطلاعات می‌شود. در واقع فرد براساس داشتن یک هدف در یک موقعیت خاص قرار می‌گیرد و شروع به حرکت می‌کند در طول مسیر با چاله برخورد می‌کند و برای عبور از چاله هیچ چاره‌ای جز ساخت یک پل نیست. پل کمک می‌کند تا او از روی چاله عبور کند در طول مسیر کمک‌هایی دریافت می‌کند و پس از دریافت کمک فرد در یک وضعیت جدید یا تغییر یافته قرار می‌گیرد. حال وضعیت جدید باعث می‌شود که فرد نیاز به اطلاعات جدیدی داشته باشد، پس دوباره شروع به حرکت می‌کند و مراحل قبل تکرار می‌شود. **کری** (۱۹۸۸) معتقد است که در هر کدام از این مراحل موانعی وجود دارد. شکل ۲-۳ مدل بسط یافته معنابخشی را نشان می‌دهد. در این پژوهش براساس این مدل موانع در هر یک از مراحل شناسایی می‌شود.

شکل ۲. مدل بسط یافته فرایند معنابخشی (Karri, 1988)

با مروری بر نوشته‌های موجود در خارج از کشور می‌توان نتیجه گرفت که مقالات منتشر شده و گزارش‌های قابل‌دسترس که از نظریه معنابخشی استفاده کرده‌اند در دو دسته قرار می‌گیرند، دسته اول مقالات نظری که جزئیات فرضیه‌های معنابخشی را بیان می‌کنند، از آن جمله دروین (۱۹۷۶) در بررسی خود ماهیت فرضیه‌های نظریه معنابخشی را با جزئیات بیان می‌کند. زویزیگ و دروین[3] (۱۹۷۷) در

1. Information need
2. Information seeking
3. Zweizig and Dervin

یافته‌های خود به مفاهیم معنابخشی در کتابخانه اشاره دارند. دروین (۱۹۸۱) به‌عواملی اشاره می‌کند که طبق آن مفاهیم تغییر مخاطب در نظریه معنابخشی را می‌توان مشاهده کرد.

دسته دوم تحقیقات در دسترس شامل بررسی‌های تجربی است، از آن جمله (Dervin, Zweizig, Banister,1976) در بررسی خود تحت عنوان «معنابخشی در موقعیت‌های مشکل‌ساز» به این نتیجه رسیدند که پاسخ‌دهندگان، اطلاعات را یک واسطه می‌دانستند نه هدف. آنها موقعیت‌های مشکل‌ساز خود را به‌عنوان شکاف‌های اطلاعاتی شرح ندادند در عوض جست‌وجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات را واسطه‌ای برای حرکت می‌دانستند (Drervin, 1983). اتوود و دروین[1] (۱۹۸۲) مطالعه دیگری را تحت عنوان «تأثیر موقعیت بر پرسش‌های پاسخ‌دهنده و منابع مورد استفاده» انجام دادند. یافته‌های این پژوهش نشان‌دهنده این است که موقعیت به‌طور محسوس ماهیت پرسش‌ها و منابع مورد استفاده را پیش‌بینی می‌کند. (Dervin, Nilan, and Jacobson,1982) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که معیارهای شکاف اطلاعاتی در مقابل معیارهای آماری به‌نحو بهتری استفاده از اطلاعات را پیش‌بینی می‌کنند. یوکاک[2] (۱۹۹۸) در تحقیقی به تأثیرات عوامل حرفه‌ای بر نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی رشته‌های مختلف در دانشگاه‌های ترکیه پرداخت. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که تفاوت عمده‌ای در نیاز و رفتار اطلاع‌یابی در رشته‌های علمی وجود دارد. اعضای هیأت‌علمی علوم اجتماعی، عدم آشنایی خود را با نظام‌های بازیابی الکترونیکی، مانعی برای جستجو و یافتن اطلاعات از طریق آن بیان کرده‌اند. مادن[3] (۱۹۹۹) در مطالعه خود تحت عنوان «معنابخشی پیام‌های زیست‌محیطی» نشان داد که نادیده گرفتن پیام‌های زیست‌محیطی توسط شرکت‌کنندگان به‌دلایل سنی و جنسی آنها مربوط نمی‌شود، بلکه به درک و فهم شرکت‌کنندگان از پیام‌های زیست‌محیطی مربوط می‌شود. پردی[4] (۲۰۰۷) در بررسی خود بر روی پزشکان مراقبت‌های اولیه به این نتیجه رسید که از نظر پزشکان کمبود وقت، هزینه، مهارت‌های جستجوی اطلاعات و نوع منابع اطلاعاتی موانع جستجوی اطلاعات هستند. کدلی[5] (۲۰۱۱) در بررسی خود تحت عنوان «رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی در تغییر محیط فناوری اطلاعات و ارتباطات» به این نتیجه رسید که مشکل اغلب کاربران در استفاده از منابع، سرعت پایین اینترنت، عدم آگاهی از مهارت‌های جستجوی اطلاعات، اطلاعات ناقص در منابع می‌باشد. نوربرت و لوگا[6] (۲۰۱۳) در بررسی خود تحت عنوان «رفتار

1. Atwood and Dervin
2. Ucak
3. Madden
4. Preddie
5. Kadli
6. Norbert and Lwoga

اطلاع‌یابی پزشکان در تانزانیا» به این نتیجه رسید که عواملی مانند نبود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، عدم دسترسی به رایانه، قطع مکرر برق و کمبود وقت از موانع عمده پزشکان در جستجوی اطلاعات است.

در ایران مطالعاتی در رابطه با رفتار اطلاع‌یابی انجام گرفته است. در اینجا به مواردی که به تحقیق حاضر مربوط‌تر است اشاره می‌شود: اعظمی (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی و تحلیل محیط رابط پایگاه‌های اطلاعاتی در پشتیبانی از الگوی رفتار اطلاع‌جویی کاربران از دیدگاه نظریه معنابخشی» نشان می‌دهد که محیط‌های رابط کنونی نه‌تنها از رفتار اطلاع‌جویی کاربران پشتیبانی می‌کنند بلکه آنها را در موقعیت‌های دشوار، پیچیده و ابهام‌زا همراهی می‌کنند؛ همچنین نتایج بیانگر این است که امکان بهره‌گیری از راهبردهای الگوی رفتار اطلاع‌جویی الیس و الگوی معنابخشی دروین در کنار هم وجود دارد افتخار (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز» به این نتیجه رسید که عامل مؤثر در انتخاب موضوع کنجکاوی ذهن است. مهم‌ترین عامل جهت تشخیص نیازهای اطلاعاتی بررسی منابع اطلاعاتی و مشورت با متخصصین موضوعی است. عامل اصلی در شناسایی منابع اطلاعاتی مرور سایت‌های اینترنتی مرتبط با موضوع است. عامل مؤثر در جستجوی منابع اطلاعاتی استفاده از استنادهای الکترونیکی روی شبکه اینترنت است.

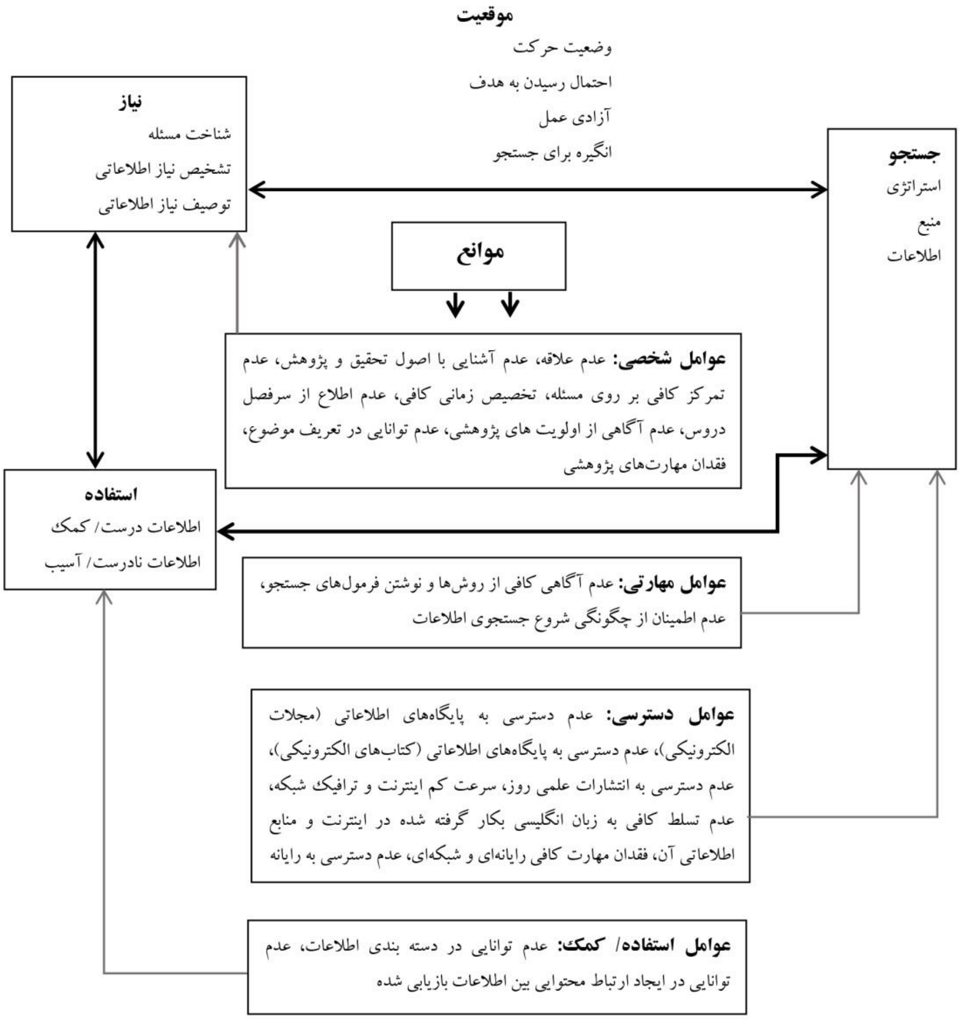
جمع‌بندی تحقیقات انجام شده بیان‌کننده این مطلب است که تاکنون تحقیقات زیادی در زمینه رفتار اطلاع‌یابی خصوصاً در داخل کشور صورت گرفته است، که هرکدام به‌نتایج مشابه‌ای دست یافته‌اند. هدف اکثر این پژوهش‌ها بررسی رفتار اطلاع‌یابی در حوزه‌های مختلف یا در اقلیم‌های متفاوت است. بدین ترتیب که رفتار اطلاع‌یابی و موانع اطلاع‌یابی به‌صورت مجزا مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف پژوهش

هدف این پژوهش بررسی موانع اطلاع‌یابی براساس مدل بسط یافته برندا دروین (مدل کری) به‌-عنوان ابزار شناسایی موانع اطلاع‌یابی در هر کدام از مراحل تشخیص نیاز، جستجوی اطلاعات، راهبرد جستجو و استفاده از اطلاعات است. بررسی رابطه هر کدام از این مراحل با یکدیگر از دیگر اهداف این تحقیق است. نتایج این پژوهش می‌تواند با مشخص کردن موانع اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی به مسئولان، طراحان نظام‌های اطلاعاتی، کتابداران و کارشناسان پژوهش کمک کند تا درک بهتری از نیازها، مشکلات و موانع پژوهشی داشته باشند و با آگاهی از موانع اطلاع‌یابی و رفتار اطلاع‌یابی استفاده‌کنندگان، بتوانند خدمات بهتر و مفیدتری را به آنان ارائه نمایند و در رفع نیازهای اطلاعاتی آنها بکوشند.

برای انجام این پژوهش نیاز به چارچوب نظری مشخصی بود. چارچوب نظری این تحقیق در مدل مفهومی آن خلاصه می‌شود. مدل مفهومی که در شکل ۳ ارائه می‌گردد تلاش دارد تا نشان دهد که میان عناصر نظریه معنابخشی ارتباط وجود دارد. در واقع فرد براساس داشتن یک هدف در یک موقعیت خاص قرار می‌گیرد و شروع به‌حرکت می‌کند، در طول مسیر با چاله برخورد می‌کند و برای عبور از چاله چاره‌ای جز ساخت یک پل ندارد. پل (جستجوی اطلاعات) کمک می‌کند تا او از روی چاله عبور کند در طول مسیر کمک‌هایی دریافت می‌کند پس از دریافت کمک، فرد در یک وضعیت جدید یا تغییر یافته قرار می‌گیرد، حال وضعیت جدید باعث می‌شود که فرد نیاز به اطلاعات جدیدی داشته باشد، پس دوباره شروع به حرکت می‌کند و مراحل قبل تکرار می‌شود.

این مدل نشان می‌دهد که هر یک از فرایند اطلاع‌یابی می‌تواند یک موقعیت برای شخص باشد. کاربر با شکاف یا مشکل روبرو می‌شود برای رفع شکاف به‌دنبال اطلاعات بیشتر می‌گردد پیگیری و دنبال‌کردن منابع و استنادها یک راهبرد است. شخص باید قادر باشد نیاز اطلاعاتی خود را به‌درستی تشخیص دهد و مسئله مورد نظر خود را خوب بیان کند. در مرحله بعد شخص شروع به جستجو می‌کند. امکان دارد شخص بتواند منابع مرتبط را به‌دست آورد یا اینکه در برقراری پیوند میان منابع از مسیر جستجو خارج شود. همچنین احتمال بروز چنین اختلالی در مرور اطلاعات و مدارک بازیافتی وجود دارد. برای مثال، در مواقعی که جستجوی شخص خیلی کلی باشد و بخواهد از میان حجمی از اطلاعات بازیابی شده تعداد محدودی را که با عبارت جستجوی وی مرتبط می‌باشند انتخاب کند، از محدودگرها استفاده کند. به‌عبارتی دیگر، استفاده و به‌کارگیری محدودگرها یک نوع راهبرد است. در مرحله بعد فرد به استفاده و بهره‌گیری از مدارک و مقالات بازیابی شده می‌پردازد. در واقع هر نوع فعالیتی که شخص براساس آن بتواند اطلاعات به‌دست آمده را مورد استفاده قرار دهد، به مؤلفه استفاده/کمک در نظریه معنابخشی اشاره دارد. همچنین فرد در طول مسیر در هر کدام از مراحل با موانع و مشکلات زیادی روبه رو می‌شود که باعث ایجاد وقفه در طول مسیر می‌گردد.

شکل ۳. مدل مفهومی پیشنهادی بررسی موانع اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز براساس بسط نظریه ایجاد معنا برندا دروین (نظریه کاری)

با نگاهی به مدل مفهومی تحقیق، می‌توان استدلال کرد که رفتار اعضای هیأت‌علمی از روی آگاهی و هدفمند انجام می‌شود، هر یک از مراحل تشخیص نیاز، جستجو و استفاده/کمک یک موقعیت برای اعضای هیأت‌علمی است و هر موقعیت موانع و مشکلات خاص خود را دارد. این موانع در قالب عوامل شخصی، مهارتی، دسترسی، و استفاده/کمک در این مدل در نظر گرفته شده است. این عوامل در شکل ۳ نشان داده شده است: در مرحله تشخیص و توصیف نیاز اطلاعاتی، عوامل شخصی، در مرحله

تدوین راهبرد جستجو عوامل مهارتی، در مرحله جستجو منابع اطلاعاتی عوامل دسترسی، و در مرحله (استفاده/کمک) عوامل استفاده نقش دارند. براساس مدل مفهومی تحقیق فرضیه‌های زیر آزمون می‌شوند:

فرضیه ۱: بین تشخیص نیاز اطلاعاتی (توصیف نیاز اطلاعاتی) و جستجوی اطلاعات رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه ۲: بین راهبرد جستجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۳: بین استفاده/کمک از اطلاعات و تشخیص نیاز اطلاعاتی (توصیف نیاز اطلاعاتی) رابطه معنی‌دار وجود دارد.

روش

روش تحقیق حاضر پیمایش توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش، کلیه اعضای هیأت‌علمی تمام‌وقت و رسمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز است،که تعداد آنها تا پایان مهر ۱۳۹۱، ۲۸۸ نفر بود. براساس جدول مورگان حجم نمونه ۱۰۸ نفر تعیین گردید. ابزار سنجش در این تحقیق «پرسشنامه محقق-ساخته» است، که براساس بسط نظریه برندا دروین تدوین شده است. این پرسشنامه حاوی نوزده سؤال است. برای تعیین روایی پرسشنامه، از روایی صوری و برای تعیین اعتبار از آزمون تحلیل ماده و جهت سنجش پایایی، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. آزمون تحلیل ماده بر این فرض استوار است که آزمون کلی (جمع نمره طیف) موضوع مورد بررسی را می‌سنجد، در صورتی‌که هر یک از گویه‌ها با جمع نمره طیف رابطه معنی‌دار نداشته باشد یعنی آن گویه موضوع مورد نظر را نمی‌سنجد و باید حذف شود. ضرایب آلفای کرونباخ برای گویه‌ها از حداقل ۰/۶۳ تا حداکثر ۰/۹۶ به‌دست آمد که نمره قابل قبولی است.

یافته‌ها

در این قسمت موانع اطلاع‌یابی در هر یک از مراحل (تشخیص نیاز، راهبرد جستجو، جستجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات) بررسی می‌شود:

بررسی نگرش پاسخ‌گویان نسبت به‌موانع موجود در مرحله تشخیص نیازهای اطلاعاتی

نگرش پاسخ‌گویان درباره موانع موجود در مرحله تشخیص اطلاعات توسط ۸ گویه سنجیده شده است. نتایج نشان می‌دهد که از نظر افراد مورد بررسی در مرحله تشخیص اطلاعات موانع زیادی مثل عدم-

علاقه، عدم‌تمرکز کافی بر روی مسئله تحقیق، عدم‌تخصیص زمان کافی و عدم‌توانایی در تعریف موضوع وجود دارند، به‌طوری‌که میانگین این گویه‌ها بیش از ۴ یعنی حد زیاد است، در مواردی نظیر عدم‌آگاهی از اولویت‌های پژوهشی و فقدان مهارت‌های پژوهشی مشکل چندانی وجود ندارد. میانگین این دو گویه ۳/۱ و ۳/۱۴ است که در حد متوسط است. جدول ۱ نشانگر این نتایج است.

جدول شماره ۱. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به گویه‌های طیف موانع موجود در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی

گویه	کم و خیلی‌کم		متوسط		زیاد و خیلی‌زیاد		میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
عدم‌علاقه	۱	۱	۴	۳/۸	۱۰۰	۹۵/۲	۴/۸
عدم‌تمرکز کافی بر مسئله تحقیق	–	–	۱۰	۹/۵	۹۵	۹۰/۵	۴/۰۷
عدم‌تخصیص زمان کافی	–	–	۸	۷/۶	۹۷	۹۲/۴	۴/۰۸
عدم‌اطلاع از سر فصل دروس موردنظر	–	–	۲۷	۲۵/۷	۷۸	۷۴/۳	۳/۸
عدم‌آشنایی با اصول تحقیق	–	–	۳۸	۳۶/۲	۶۷	۶۳/۸	۳/۷
عدم‌آگاهی از اولویت‌های پژوهشی	۳	۱/۹	۸۸	۸۳/۸	۱۵	۱۴/۳	۳/۱۴
عدم‌توانایی در تعریف موضوع	–	–	۶	۵/۷	۹۹	۹۴/۳	۴/۲۹
فقدان مهارت پژوهشی	۳	۲/۹	۹۰	۸۵/۷	۱۲	۱۱/۴	۳/۱

موانع موجود در مرحله تشخیص اطلاعات توسط ۸ گویه سنجیده شده است، لذا نمره پاسخ‌گویان می‌تواند از ۸ (کمترین مانع) تا ۴۰ (بیشترین مانع) در نوسان باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که نمره پاسخ‌گویان از ۲۳ تا ۳۹ در نوسان است. میانگین نمره آنها ۳۰/۹۳ است که بیش از میانگین نمره طیف یعنی ۲۴ است، بنابراین پاسخ‌گویان در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی مانع زیادی دارند. میزان Z به‌دست آمده از آزمون کالموگروف- اسمیرنوف ۱/۱۳ است که معنی‌دار نبوده و نشانگر توزیع نرمال داده‌هاست (جدول ۲).

جدول شماره ۲. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخ‌گویان از طیف میزان موانع موجود در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میزان z	سطح معنی‌داری
مقدار	۲۳	۳۹	۳۰/۹۳	۲/۳۲	۱/۱۳	۰/۰۶

بررسی نگرش پاسخ‌گویان درباره موانع مرحله راهبرد جستجو

نگرش پاسخ‌گویان درباره موانع مرحله راهبرد جستجو توسط دو گویه سنجیده شده است. نتایج

نشان می‌دهد که ۲۳/۷ درصد آنها معتقدند که عدم آگاهی کافی از روش‌ها و نوشتن فرمول‌های جستجو در حد زیاد و خیلی‌زیاد می‌تواند مانعی در تدوین راهبرد جستجوی آنها باشد. همچنین از نظر ۲۱ درصد عدم‌اطمینان از چگونگی شروع جستجوی اطلاعات می‌تواند در حد زیاد و خیلی‌زیاد مانعی در تدوین راهبرد جستجو باشد. میانگین این دو گویه ۳/۲۶ و ۳/۲۱ است که بیش از ۳ یعنی حد متوسط است (جدول ۳).

جدول شماره ۳. نگرش پاسخ‌گویان درباره گویه‌های طیف موانع مرحله راهبرد جستجو

گویه	کم و خیلی‌کم		متوسط		زیاد و خیلی‌زیاد		میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
عدم آگاهی کافی از روش‌ها و نوشتن فرمول جستجو	۱	۱	۷۹	۷۵/۲	۲۵	۲۳/۸	۳/۲۶
عدم اطمینان از چگونگی شروع جستجوی اطلاعات	۲	۱/۹	۸۱	۷۷/۱	۲۲	۲۱	۳/۲۱

براساس جدول ۴، نمره پاسخ‌گویان از طیف ۲ گویه‌ای موانع مرحله راهبرد جستجو از حداقل ۴ تا حداکثر ۱۰ در نوسان می‌باشد. میانگین نمره پاسخ‌گویان از این طیف ۶/۴۷ است که اندکی بیش از ۶ یعنی حد متوسط نمره طیف است. بنابراین از نظر افراد مورد بررسی موانع مرحله راهبرد جستجو اندکی بیش از حد متوسط است. میزان Z به‌دست آمده از آزمون کالموگروف اسمیرنوف ۴/۴ است که معنی‌دار بوده و نشان‌دهنده عدم توزیع نرمال داده‌هاست.

جدول شماره ۴. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخ‌گویان از طیف موانع مرحله راهبرد جستجو

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میزان z	سطح معنی‌داری
مقدار	۴	۱۰	۶/۴۷	۰/۹۷	۴/۴	۰/۰۰۶

نگرش پاسخ‌گویان نسبت به گویه‌های موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی

برای سنجش نگرش پاسخ‌گویان درباره موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی از ۷ گویه استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که پاسخ‌گویان در این مرحله بیشترین مشکل را دارند، به‌طوری‌که میانگین ۵ گویه از ۷ گویه این طیف بیش از ۴ یعنی در حد زیاد است. در بین این گویه‌ها عدم‌دسترسی به رایانه و سرعت کم اینترنت و ترافیک شبکه بیشترین مانع است. میانگین این دو گویه ۴/۷۳ و ۴/۵۶ است که در حد زیاد و خیلی‌زیاد است. کمترین مشکل پاسخ‌گویان در مرحله جستجوی اطلاعات، عدم‌تسلط کافی به زبان‌انگلیسی است. میانگین این گویه ۳/۵۸ است که در حد نسبتاً زیاد است (جدول ۵).

جدول شماره ۵. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به گویه‌های موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی

گویه	کم و خیلی کم		متوسط		زیاد و خیلی‌زیاد		میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
عدم‌دسترسی به رایانه	–	–	۳	۲/۹	۱۰۲	۹۷/۱	۴/۷۳
عدم‌دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی (مجلات الکترونیکی)	–	–	۱	۱	۱۰۴	۹۹	۴/۱۳
عدم‌دسترسی پایگاه‌های اطلاعاتی (کتاب‌های الکترونیکی)	–	–	۱	۱	۱۰۴	۹۹	۴/۱۲
عدم‌دسترسی به انتشارات علمی روز	–	–	۴	۳/۸	۱۰۱	۹۶/۲	۴/۱۷
سرعت کم اینترنت و ترافیک شبکه	–	–	۵	۴/۸	۱۰۰	۹۵/۲	۴/۵۶
عدم‌تسلط به زبان انگلیسی	–	–	۴۹	۴۶/۷	۵۶	۵۳/۳	۳/۵۸
فقدان مهارت کافی رایانه‌ای و شبکه‌ای	–	–	۳۲	۳۰/۵	۷۲	۶۹/۵	۳/۷۹

با توجه به اینکه موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی توسط ۷ گویه سنجیده شده است، لذا نمره پاسخ‌گویان می‌تواند از حداقل ۷ (کمترین مانع) تا ۳۵ (بیشترین مانع) در نوسان باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که نمره پاسخ‌گویان از ۲۵ تا ۳۵ در نوسان بوده است. میانگین نمره پاسخ‌گویان از این طیف ۲۹/۱ است که بیش از میانگین نمره طیف یعنی ۲۱ است، بنابراین از نظر افراد مورد بررسی موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی در حد زیاد است. میزان Z به‌دست آمده از آزمون کالموگروف- اسمیرنوف ۱/۶۴ است که معنی‌دار بوده و نشانگر عدم توزیع نرمال داده‌هاست (جدول ۶).

جدول شماره ۶. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخ‌گویان از طیف موانع مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میزان z	سطح معنی‌داری
مقدار	۲۵	۳۵	۲۹/۱	۱/۹۷	۱/۶۴	۰/۰۱

بررسی نگرش پاسخ‌گویان نسبت به موانع مرحله استفاده از اطلاعات

بررسی نگرش پاسخ‌گویان نسبت به دوگویه‌ای که برای سنجش موانع مرحله استفاده از منابع اطلاعاتی در نظر گرفته شده بود نشان می‌دهد که ۶۹/۵ درصد آنها عدم توانایی در دسته‌بندی اطلاعات را در حد متوسط مانع استفاده صحیح اطلاعات می‌دانند. همچنین ۶۸/۶ درصد آنها عدم توانایی در ارتباط محتوایی بین اطلاعات بازیابی شده را در حد متوسط مانع استفاده صحیح اطلاعات می‌دانند (جدول ۷).

جدول شماره ۷. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به گویه‌های موانع استفاده از اطلاعات

گویه	کم و خیلی‌کم		متوسط		زیاد و خیلی‌زیاد		میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
عدم‌توانایی در دسته‌بندی اطلاعات	–	–	۷۳	۶۹/۵	۳۲	۳۰/۵	۳/۳۱
عدم‌توانایی در ایجاد ارتباط محتوایی بین اطلاعات بازیابی شده	–	–	۷۲	۶۸/۸	۳۳	۳۱/۴	۳/۳۳

براساس جدول ۸ نمره پاسخ‌گویان از طیف موانع استفاده از اطلاعات از حداقل ۶ تا حداکثر ۹ در نوسان است. میانگین نمره آنها ۶/۶۵ است که اندکی بیش از میانگین نمره طیف یعنی ۶ است. بنابراین از نظر افراد مورد بررسی موانع موجود در استفاده از اطلاعات اندکی بیش از حد متوسط است. میزان Z به‌دست آمده از این آزمون ۴/۳۴ است که معنی‌دار بوده دلالت بر عدم توزیع نرمال داده‌هاست.

جدول شماره ۸. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخ‌گویان از طیف موانع استفاده از اطلاعات

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میزان z	سطح معنی‌داری
مقدار	۶	۹	۶/۶۵	۰/۹۷	۴/۳۴	۰/۰۰۰

مقایسه موانع اطلاع‌یابی در هر یک از مراحل تشخیص نیاز اطلاعاتی، راهبرد جست‌وجو، جست‌وجوی منابع و استفاده از اطلاعات

براساس نتایج به‌دست آمده بیشترین موانع در مرحله جستجو و پس از آن در مرحله تشخیص نیازهای اطلاعاتی وجود دارد. دو مرحله راهبرد جستجو و استفاده از منابع اطلاعاتی در یک سطح و در مرحله سوم قرار دارد (جدول ۹).

جدول شماره ۹. آزمون معنی‌داری تفاوت میانگین نمره پاسخ‌گویان از یک گویه موانع در مراحل مختلف

مرحله	میانگین عددی	میانگین رتبه‌ای	تشخیص نیاز اطلاعاتی	راهبرد جستجو	جستجوی اطلاعات	استفاده از منابع اطلاعاتی
تشخیص نیاز اطلاعاتی	۳/۸۷	۲/۷۸	–	Sig	sig	sig
راهبرد جستجو	۳/۲۳	۱/۷	۷/۹۷-	–	sig	N.S
جستجوی اطلاعات	۴/۱۶	۳/۷۲	۷/۰۲-	۸/۶-	–	sig
استفاده از منابع اطلاعاتی	۳/۳۲	۱/۸	۷/۷-	*۱/۴-	۸/۵-	–

ارقام زیر قطر میزان Z می‌باشد sig=۰/۰۰ sig=۰/۰۰ d.f= ۴ χ^2= ۸/۹

*N.S=Not significant

آزمون فرضیه‌های تحقیق

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن و آمار استنباطی به آزمون فرضیه‌ها پرداخته

می‌شود

فرضیه ۱: بین تشخیص نیاز اطلاعاتی و جستجوی اطلاعاتی رابطه معنی‌دار وجود دارد.

همان‌گونه که قبلاً مشخص گردید توزیع داده‌های تشخیص نیاز اطلاعاتی، جستجوی اطلاعاتی و استفاده از اطلاعات از توزیع نرمال برخوردار نبودند، بنابراین برای بررسی رابطه بین این دو متغیر از آزمون ناپارامتریک ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که بین تشخیص نیاز اطلاعاتی و جستجوی اطلاعات رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد (r_s=۰/۷۷۲ ،sig=۰/۰۰۰) و این بدان معنی است که هر چقدر تشخیص نیاز اطلاعاتی بهبود می‌یابد جستجوی اطلاعات نیز افزایش می‌یابد این نتیجه قابل تعمیم به‌کل جامعه آماری است و این فرضیه تأیید می‌شود (جدول ۱۰).

جدول شماره ۱۰. ضریب همبستگی اسپیرمن بین تشخیص نیاز اطلاعاتی و جستجوی اطلاعاتی

متغیر		جستجوی اطلاعات
تشخیص نیاز اطلاعاتی	r_s Sig N	۰/۷۷۲ ۰/۰۰۰ ۱۰۵

فرضیه ۲: بین راهبرد جستجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات رابطه معنی‌دار وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون اسپیرمن نشان می‌دهد که بین راهبرد جستجوی اطلاعات و استفاده از اطلاعات رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد (sig=۰/۰۰۰، r_s=۰/۸۳۶). این بدان معنی است با افزایش مهار راهبرد جستجوی اطلاعات میزان استفاده از اطلاعات نیز افزایش می‌یابد. این نتیجه قابل تعمیم به‌کل جامعه آماری است و این فرضیه تأیید می‌شود (جدول ۱۱).

جدول شماره ۱۱. ضریب همبستگی اسپیرمن بین راهبردجستجوی اطلاعات و میزان استفاده از اطلاعات

متغیر		استفاده از اطلاعات
راهبرد جستجوی اطلاعات	r_s Sig N	۰/۸۳۶ ۰/۰۰۰ ۱۰۵

فرضیه ۳: بین تشخیص نیاز اطلاعاتی و استفاده از اطلاعات رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین تشخیص نیاز اطلاعاتی و استفاده از اطلاعات رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد (sig=۰/۰۰۰، r_s=/۸۷۳)؛ این بدان معنی است که افزایش تشخیص اطلاعاتی باعث افزایش استفاده از اطلاعات می‌گردد. این نتیجه قابل تعمیم به‌کل جامعه آماری است و این فرضیه پذیرفته می‌شود جدول ۱۲).

جدول شماره ۱۲. ضریب همبستگی اسپیرمن بین تشخیص نیاز اطلاعاتی با استفاده از اطلاعات

متغیر		استفاده از اطلاعات
تشخیص نیازهای اطلاعاتی	r_s	۰/۸۷۳
	sig	۰/۰۰۰
	N	۱۰۵

داده‌های مراحل جستجوی منابع و استفاده از اطلاعات از توزیع نرمال برخوردار نیستند، بنابراین برای مقایسه این مراحل از آزمون ناپارامتریک فریدمن[1] و آزمون تکمیلی ویل کاکسون[2] استفاده شده است. از آنجاکه تعداد گویه‌هایی که برای سنجش وضعیت این مراحل در نظر گرفته شده بود یکسان نیستند، بنابراین قابل مقایسه نمی‌باشند. برای این منظور نمره پاسخ‌گویان از هر مرحله به‌تعداد گویه‌های همان مراحل تقسیم تا میانگین یک گویه برای وضعیت هر مرحله به‌دست آید در این صورت آزمون‌های فریدمن و ویل کاکسون امکان‌پذیر خواهد بود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میانگین یک گویه از موانع موجود در مرحله جستجوی اطلاعات ۴/۱۶ است که بیش از میانگین سایر مراحل می‌باشد، بنابراین بیشترین مانع از نظر افراد مورد بررسی در مرحله جستجو است. پس از آن بیشترین مانع در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی وجود دارد، میانگین یک گویه این مرحله ۳/۸۷ است. سومین مانع مرحله استفاده از منابع اطلاعاتی است (با میانگین ۳/۳۲) و کمترین موانع در مرحله راهبرد جستجو وجود دارد، به‌طوری‌که میانگین گویه‌های این مرحله ۳/۲۳ است.

نتیجه حاصل از آزمون فریدمن نشان می‌دهد که میانگین رتبه‌ای این مراحل از حداقل ۱/۷ برای مرحله راهبرد جستجو تا ۳/۷۲ برای مرحله جستجوی اطلاعات در نوسان است. این نتایج با توجه به‌میزان خی‌دو به‌دست آمده از آزمون فریدمن (χ^2=۱۸۵/۹) با درجه آزادی ۳ در سطح ۹۵ درصد معنی‌دار و این نتایج قابل تعمیم به‌کل جامعه آماری است. اما برای تشخیص اینکه میانگین موانع کدامیک از مراحل با هم تفاوت معنی‌دار دارند از آزمون ویل‌کاکسون استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که تنها بین میانگین رتبه‌ای نمره موانع در مرحله استفاده از منابع اطلاعاتی (۱/۸) با میانگین رتبه‌ای مرحله راهبرد جستجو (۱/۷) تفاوت معنی‌دار وجود ندارد، بنابراین بیشترین مانع در مرحله جستجو وجود دارد و پس از آن بیشترین مانع در مرحله تشخیص نیازهای اطلاعاتی قرار دارد. اما دو مرحله راهبرد جستجو و استفاده از منابع اطلاعاتی در یک سطح و در مرحله سوم قرار دارد (جدول ۱۴).

1. Friedman test
2. Wilcoxon test

جدول شماره ۱۴. آزمون معنی‌داری تفاوت میانگین نمره پاسخ‌گویان از یک گویه موانع مراحل مختلف

مرحله	میانگین عددی	میانگین رتبه‌ای	تشخیص نیازاطلاعاتی	راهبرد جستجو	جستجوی اطلاعات	استفاده از منابع اطلاعاتی
تشخیص نیاز اطلاعاتی	۳/۸۷	۲/۷۸	–	Sig	sig	sig
راهبرد جستجو	۳/۲۳	۱/۷	–۷/۹۷	–	sig	N.S
جستجوی اطلاعات	۴/۱۶	۳/۷۲	–۷/۰۲	–۸/۶	–	sig
استفاده از منابع اطلاعاتی	۳/۳۲	۱/۸	–۷/۷	–۱/۴*	–۸/۵	–

*ارقام زیر قطر میزان Z می‌باشد

*=۰/۰۰ sig ٤ d.f== ۱۸/χ^2 = Not significant

نتیجه

در مقایسه موانع موجود در مراحل تشخیص نیاز اطلاعاتی، راهبرد جستجو، جستجوی منابع و استفاده از اطلاعات نتایج نشان می‌دهد که بیشترین موانع اطلاع‌یابی در مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی و پس از آن بیشترین موانع در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی قرار دارد. دو مرحله استفاده از منابع اطلاعاتی و راهبرد جستجو در یک سطح و در مرتبه سوم قرار دارند. این نتیجه با نتایج تحقیقات دروین و دیگران (۱۹۷۶) مطابقت دارد. همچنین یافته‌های پژوهش یوکاک (۱۹۹۸)، پردی (۲۰۰۷)، کدلی (۲۰۱۱)، نوربرت و لوگا (۲۰۱۳) نشان داد که همواره در جستجوی منابع اطلاعاتی موانع و مشکلات زیادی وجود دارد.

در مورد بررسی موانع موجود در هر یک از مراحل، نتایج نشان می‌دهد که شکاف اطلاعاتی که منجر به‌عدم تشخیص نیاز اطلاعاتی می‌شود را می‌توان ناشی از نداشتن علاقه به موضوع مورد بررسی، عدم شناخت صحیح از موضوع مورد بررسی، و عدم‌توانایی در مفهوم‌سازی و تعریف موضوع و آشنا نبودن به اولویت‌های پژوهشی و مهارت‌های پژوهشی و عدم آگاهی از سرفصل‌های آموزشی دانست. در مرحله تدوین راهبرد جستجو نتایج نشان می‌دهد سردرگمی و عدم‌اطمینان از چگونگی شروع جستجوی اطلاعات است و عدم‌آگاهی از روش‌ها و نوشتن فرمول‌های جستجو در حد زیاد و خیلی‌زیاد مانعی در تدوین راهبرد جستجو است. در مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی برای اعضای هیأت‌علمی موانعی نظیر عدم‌دسترسی به رایانه، پایگاه‌های اطلاعاتی (کتاب‌های الکترونیکی و مجلات الکترونیکی)، انتشارات علمی روز، سرعت کم اینترنت و ترافیک شبکه، عدم تسلط به زبان‌انگلیسی و فقدان مهارت کافی رایانه‌ای و شبکه‌ای وجود دارد که مانع از انجام جستجوی مناسب می‌شود. این نتیجه با نتایج کدلی (۲۰۱۱) مطابقت دارد. عدم توانایی در دسته‌بندی اطلاعات و عدم توانایی در ایجاد ارتباط محتوایی بین اطلاعات بازیابی

شده مانعی است برای استفاده صحیح از اطلاعات به‌دست آمده، این نتیجه با نتایج یوکاک (۱۹۹۸) مطابقت دارد.

نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که تشخیص نیاز اطلاعاتی رابطه مثبت و قوی با جستجو اطلاعات دارد؛ و جستجو اطلاعات رابطه مثبت و قوی با استفاده از اطلاعات و استفاده از اطلاعات رابطه مثبت و قوی با تشخیص نیاز اطلاعاتی دارد. این رابطه‌ها بدین معناست که درصورتی‌که نیاز اطلاعاتی به‌درستی تشخیص داده شود جستجوی مناسبی صورت می‌گیرد و اگر جستجو به‌درستی انجام گیرد و اطلاعات متناسب با نیاز اطلاعاتی به‌دست آید می‌توان از اطلاعات به‌دست آمده به‌درستی استفاده کرد. به‌-عبارتی می‌توان گفت که تشخیص نیاز اطلاعاتی این دید را به محقق می‌دهد و او را قادر می‌سازد تا اطلاعات را دسته‌بندی کرده ارتباط محتوایی میان اطلاعات بازیابی شده برقرار کند. از آنجاکه این تحقیق براساس مدل معنابخشی برندا دروین انجام گرفته است می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر یک از فرایندهای اطلاع‌یابی (تشخیص نیاز، جستجو و استفاده/کمک) یک موقعیت برای شخص است و امکان شناسایی موانع اطلاع‌یابی در تمام مراحل اطلاع‌یابی براساس مدل بسط یافته معنابخشی وجود دارد، بنابراین از نتایج این پژوهش چنین استنباط می‌شود که نظریه معنابخشی نه‌تنها از رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی پشتیبانی می‌کند بلکه می‌تواند روش قابل‌تعمیمی برای مطالعه تمام موقعیت‌هایی که عمل ارتباط‌گیری در آن مطرح است، باشد.

این مطالعه مشخص کرد که در کدام مرحله اطلاع‌یابی موانع و مشکلات بیشتری وجود دارد و در هر کدام از مراحل تشخیص نیاز اطلاعاتی، جستجوی منابع اطلاعاتی، تدوین راهبرد جستجو و مرحله استفاده از اطلاعات چه موانعی وجود دارد، بنابراین با توجه به‌نتایج به‌دست آمده پیشنهادهایی به‌شرح زیر ارائه می‌گردد:

- برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق برای اعضای هیأت‌علمی و تهیه کتاب‌ها و جزوه‌های مناسبی که حاوی دستورالعمل‌های کار با شبکه اینترنت و وب جهان‌گستر باشد، در سطوح گوناگون و متناسب با سطوح پژوهشگران.
- بیشترین موانع و مشکلات در مرحله جستجوی منابع اطلاعاتی ذکر شده است. پس دانشگاه‌ها باید با توجه به اهمیت اینترنت و قابلیت‌های آن سرمایه‌گذاری‌های بیشتری در خصوص تهیه امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری آن بنمایند. همچنین سرعت خطوط ارتباطی را تقویت نمایند. نقش مرکز رایانه دانشگاه در این خصوص از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

- برگزاری دوره‌های آموزشی سواد اطلاعاتی از طرف کتابخانه‌های دانشکده‌ای توسط کتابداران.

تمرکز پژوهش حاضر بر موانع اطلاع‌یابی اعضای هیأت‌علمی است. با توجه به محدودیت این پژوهش و به‌منظور کسب اطمینان جهت تعمیم یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های مشابه دیگری با گروه‌های مختلف در حوزه‌های موضوعی و شرایط دیگر انجام گیرد.

با توجه به خلأ موجود در به‌کارگیری نظریه معنابخشی، توصیه می‌شود با توجه به تجربه به‌دست آمده از این پژوهش، زمینه به‌کارگیری این نظریه در سامانه‌های اطلاعاتی فراهم گردد.

از آنجاکه رفتار اطلاع‌یابی در حوزه‌های علمی متفاوت است پیشنهاد می‌شود مطالعه نظریه معنابخشی به‌صورت مجزا در سایر حوزه‌ها صورت گیرد.

نظریه معنابخشی از جمله زمینه‌های پژوهشی است که توجه کمتری به‌کاربرد آن در رفتار اطلاع‌یابی سایر گروه‌ها شده است. یکی از جنبه‌های دیگری که نیاز به پژوهش بیشتر دارد بررسی مسائل مرتبط با به‌کارگیری نظریه معنابخشی در رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان، کارکنان، بیماران مراکز درمانی است.

کتابنامه

ادهمی، اعظم (۱۳۸۳). اطلاع‌یابی و رفتار اطلاع‌یابی چیست؟. *پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۱۹ (۳ و ۴)، ۳۱- ۳۶.

اعظمی، محمد (۱۳۹۰). *ارزیابی و تحلیل محیط رابط پایگاه‌های اطلاعاتی در پشتیبانی از الگوی رفتار اطلاع‌جویی کاربران از دیدگاه نظریه معنابخشی*. پایان‌نامه منتشر نشده دکتری. دانشگاه فردوسی مشهد.

افتخار، زهره (۱۳۹۱). *رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز. پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات کرمان.

داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۶). *ارتباط علمی: نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی*. تهران: دبیزش، چاپار.

Atwood, R. Dervin, B. (1982). *Challenges to Socio-Cultural Predictors of Information Seeking a Test of Race Versus Situation Movement State*. In Burgoon, M. *Communication Yearbook 5*. New Brunswick: N.J. Transaction, pp. 549-569.

Dervin, B. (1983). An Overview of Sense-Making Research: Concepts, Methods and Results to Date. Paper Presented at the Annual Meeting of the International Communication Association, Dallas, TX, May. [On-line]. Available: http://communication.sbs.ohio-state.edu/sense-making/art/artdervin. html

Dervin, B. (1976). Strategies for Dealing with Human Information Needs: Information or Communication? *Journal of broadcasting20*, pp. 324-333.

Dervin, B. (1981). Mass Communication: Changing Conceptions of the Audience. In Rice,

R. and W. Paisley, *Public Communication Campaigns*. Beverly Hills: Sage Publications, pp. 71-87.
Dervin, B. (1992). "From the Mind's Eye of the User: The Sense-Making Qualitative-Quantitative Methodology." *Qualitative Research in Information Management*. Ed. Jack D. Glazier and Ronald R. Powell. Englewood, Colorado, USA: Libraries Unlimited. 61-84.
Dervin, B., Jacobson,T., Nilan, M. (1982). Measuring Aspects of Information Seeking: A Test of a Quantitative/Qualitative Methodology. In Burgoon, M., *Communication Yearbook* 6. Beverly Hills: Sage, pp. 419-445.
Dervin, B. D. Zweizig, M. Banister, M. Gabriel, M. Hall, E. Kwan, and C. Kwan, with J.Bowes and K. Stamm (1976). The Development of Strategies for Dealing with the Information Needs of Urban Residents, Phase 1: the Citizen Study. Final report on Project No. L0035JA,Grant No. OEG-0-74-7308 for U.S. Office of Education, Office of Libraries and Learning Resources. Washington, D.C:U.S. Office of Education.
Groos, M. K. (2010). Sense-Making in the Theory and Practice: A Metatheoretical Foundation and Application for Health INFORMATION Seeking. (Unpublished Master Thesis). University of Illinois at Urbana-Champaign, Urbana, Illinois.
Kadli, J., Kumbar, B.D. (2011). Faculty Information-Seeking Behaviour in the Changing ICT Environment: A Study of Commerce Colleges in Mumbai, *Library Philosophy and Practice*.
Karri, J. (1998). *Making Sense of Sense-Making from Metatheory to Substantive Theory in the Context of Paranormal Information Seeking*. Paper Presented at the Nordis-Net Workshop (Meta) Theoretical Stands in Studying Library and Information Institutions: Individual, Organizational and Societal Aspects, Oslo.
Madden, K.M. (1999). Making Sense of Environmental Messages: An Exploration of Householders Information Needs and Uses. *The Electronic Journal of Communication* [on-line] 9(2,3,4) Available from: http://communication.sbs.ohio-state.edu/sense-making/zennez/zennezejoc99madden.html [Accessed 2 January 2001].
Marchionini, G. (1995). *Information seeking in electronic environments*. NewYork: Cambridge University press.
Norbert, G. L., Lwoga, E. T. (2013). Information Seeking Behaviour of Physicians in Tanzania.*Information Development*, 29(2), 172-182.
Preddie, M. (2007). Time, Cost, Information Seeking Skills and Format of Resources present Barriers to Information Seeking by Primary Care Practitioners in a Research Environment.E*vidence Based Library and Information Practice*, 2*:3* 105-107 (http://creativecommons.org/licenses/by/2.0).
Ucak, N. O., Kurbanoghlu, S. S. (1998). Information Need and Information Seeking Behavior of Scholars at a Turkish University. Presented on *64th IFLA General Conference* (August 16- August 21, 1998), available at: http://www.ifla.org/IV/ifla64 /041-112.htm
Zweizig, D., Dervin, B. (1977). Public Library Use, Users, and Uses: Advances in knowledge of the Characteristics and Needs of the Adult Clientele of American Public Libraries. *Advances in Librarianship, 7*, pp. 231-255.